

MLADÝ SEDMDESÁTNIK FRANTIŠEK ČAPKA

LUBOMÍR SLEZÁK

The text presented is devoted to the historian doc. PhDr. František Čapka, CSc., from Brno and his academic and pedagogical work.

Key words: František Čapka; historian; Masaryk University.

Doc. PhDr. František Čapka, CSc.

Nechce se věřit, že přední brněnský historik a dlouholetý vysokoškolský pedagog doc. PhDr. František Čapka, CSc., oslavil v loňském roce sedmdesáté narozeniny. Čistě úředně tomu tak je, ale nikdo z těch, kdo se s ním setkává na chodbách a v posluchárnách Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, kdo sleduje jeho pracovitost, životní optimismus s typickým smyslem pro humor, by mu sedmdesátku nehádal. Vlastně ani stárnout nemůže, protože má stále před sebou plno pedagogických a vědeckých plánů, které také úspěšně realizuje.

Jubilant se narodil 26. května 1942 v obci Nížkovice nedaleko Slavkova v rodině řídicího učitele. Prostředí rodiny úspěšného pedagoga nepochybně ovlivnilo i osobní zájmy a profesní dráhu oslavence. Po maturitě na slavkovské jedenáctileté střední škole v roce 1959 se rozhodl pokračovat ve studiu na Filozofické fakultě tehdejší Univerzity Jana Evangelisty Purkyně

(UJEP) v Brně, dnešní Masarykovy univerzity. Zvolil si kombinaci český jazyk a literatura – dějepis a pětileté studium ukončil v roce 1964. V průběhu nedlouhého kantorského působení na stavebním učilišti a na škole pro nevidomé a slabozraké v Brně si rozšiřoval kvalifikaci studiem speciální pedagogiky na olomoucké univerzitě a postgraduálním studiem na Filozofické fakultě UJEP, což se mu brzy zúročilo: v konkurzním řízení v září 1975, v němž obstál nejlépe ze všech uchazečů, byl přijat jako odborný asistent na katedru dějepisu Pedagogické fakulty UJEP. Zde začal s výukou nových a nejnovějších československých dějin, úvodu do studia dějepisu, s vedením historického semináře a semináře regionálních dějin. V roce 1978 složil rigorózní zkoušku na Filozofické fakultě UJEP v oboru československé dějiny a získal titul doktor filozofie (PhDr.), v roce 1984 obhájil kandidátskou disertační práci *Odbory na jižní Moravě v letech 1945–1948* a obdržel vědeckou hodnost kandidáta historických věd (CSc.). O rok později se řádně habilitoval pro obor československé dějiny. Od března 1984 působil ve funkci vedoucího katedry didaktiky dějepisu a regionálních dějin Pedagogické fakulty UJEP. Po spojení katedry dějepisu s katedrou geografie v září 1986 se stal vedoucím oddělení. Ve funkci vedoucího obnovené katedry dějepisu pracoval František Čapka až do konce roku 1990. V posledních více než deseti letech vykonává funkci zástupce vedoucího katedry historie.

Těžiště pedagogické práce oslavence spočívá především ve výuce nových a nejnovějších československých, resp. českých dějin. Vedle toho se soustavně věnuje také tematice regionálních, v první řadě moravských dějin, dějin spolků a společenských organizací. V průběhu 37 let své pedagogicko-vědecké činnosti na fakultě předal své odborné znalosti několika tisícům studentů. S mnohými z nich se po léta setkává na konferencích a odborných seminářích, věnovaných dalšímu vzdělání již hotových kantorů. Na stovkách ročníkových, bakalářských, diplomových a rigorózních prací se podílel jako jejich vedoucí, školitel i kritický oponent. Řadu studentů dovedl až k vědeckovýzkumné práci, kterou dnes vykonávají při své učitelské činnosti. Je samozřejmé, že k milým povinnostem Františka Čapky patřilo též zpracování vysokoškolských skript, učebních textů a čítanek s vybranými dokumenty. Na pomoc učitelům a školám zpracoval okolo třiceti rozličných populárně-naučných titulů. Vedle toho je autorem 12 učebnic a metodických materiálů pro žáky základních a středních škol.

U Františka Čapky se nutně prolínala uvedená pedagogická aktivita s prací vědeckovýzkumnou. Uvědomoval si, že výzkum historické tematiky nejnovějších českých dějin, nová zjištění a zobecnění, k nimž přitom dospíval, mu pomohou při zkvalitňování vlastní výchovy studentů. Na seznamu výsledků tohoto vědeckého úsilí má oslavenec více než 250 titulů: 11 samostatných monografií a encyklopedií, 23 kolektivních monografií a encyklopedií, dlouhou řadu odborných článků a studií a další desítky zpráv o historické literatuře a recenzí. V této souvislosti nelze nepřipomenout monografie, které se váží k dějinám obcí a měst na jižní a střední Moravě, na nichž se podílel nejen jako jeden z autorů, ale v několika případech též jako vedoucí autorského kolektivu. Vyjmenovávat zde všechny badatelsko-publikační počiny není možné, ale vlastně ani nutné, protože byly souhrnně zveřejněny ve *Sborníku prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd*.¹

V krátkosti připomeňme alespoň publikace za několik posledních let. Vedle desítek vědeckých článků, recenzí a posudků vystupují do popředí tři Čapkovy větší práce. V roce 2005 se podílel na zpracování a vydání obsáhlé kolektivní monografie (spoluautoři Lubomír Slezák a Jaroslav Vaculík) s názvem *Nové osídlení pohraničí českých zemí po druhé světové válce, kte-*

¹ ŠTĚPÁNEK, K.: *František Čapka pětadesátiletý*. Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd 22, 2007, s. 187–194, bibliografie na s. 189–194; ŠTĚPÁNEK, K.: *František Čapka dvakrát „pětatřicátníkem“*. Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd 26, 2012, č. 1, s. 168–173, bibliografie na s. 169–173.

rá byla oceněna Grantovou agenturou České republiky jako neúspěšnější publikace z okruhu společenských věd a obdržela také Cenu děkana Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity za rok 2009. Poprvé v naší historiografii jsou v ní „zmapovány“ všechny aspekty složitého a rozporuplného procesu nového osídlování našeho pohraničí po roce 1945. Za pouhé tři roky (2008) se objevila na pultech knihkupectví Čapkova monografie *Odbory v českých zemích v letech 1918–1948*, v níž autor na nové úrovni představil zpracování pramenů oproštěné od bývalých ideologických klišé a objektivně posoudil klady a zápory odborového hnutí v letech první republiky. Publikace rovněž obdržela Cenu děkana Pedagogické fakulty za významnou tvůrčí činnost (2011). Za další tři roky (2011) bylo vydáno další dílo – *Cukrovarnictví do roku 1938 a agrární strana (se zřetelem na Moravu a Slezsko)*, spoluautor Lubomír Slezák. Monografie předkládá komplexní zpracování vývoje řepářství a cukrovarnického průmyslu na Moravě a ve Slezsku, objasňuje genezi dvou moravských cukrovarnických center a hodnotí úlohu agrární strany při jejím pronikání do cukrovarnického podnikání. K těmto třem pracím se řadí dvě populárně-vědecké práce, na nichž se autorsky podílela doktorandka katedry Jitka Lunerová – *Tragédie mnichovské dohody. Skutečná fakta a odhalené mýty* (2011) a *1948: Vítězný únor. Cesta k převratu* (2012). V roce 2013 se společně s Antonínem Zabloudilem podílel na rozsáhlém díle *100 let fotbalového klubu FC Zbrojovka Brno* (409 s.).

Čapkova vědeckovýzkumná a popularizační práce byla také několikrát vysoce oceněna: vedle již zmíněných Cen děkana Pedagogické fakulty získal za rozsáhlou práci *Dějiny země Koruny české v datech* (vyšla ve čtyřech vydáních, včetně *Dodatek*) Zlatou stuhu Klubu literatury pro mládež a české sekce IBBY a také Cenu města Lysá nad Labem za tvůrčí počin v oblasti historické literatury. František Čapka byl úspěšným řešitelem několika grantových projektů GA ČR, projektů FRVŠ, dlouhodobě pracoval jako člen komise G5 Fondu rozvoje vysokých škol (nyní jako její místopředseda), jako člen vědecké rady nakladatelství CERM v Brně a člen vědecké rady Technického muzea v Brně. Pravidelná je jeho spolupráce s pedagogickými fakultami zahraničních vysokých škol, především v Polsku. Permanentně a ochotně se zapojoval také do organizačnické a konzultantské práce nejen v rámci Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity (vědecká rada, kolegium děkana, proděkan pro vědu a výzkum), ale i mimo ni: na úrovni města Brna, kraje i celostátních rad (pro dějiny odborů, dějiny závodů, pro výuku dějepisu na základních a středních školách, metodiku apod.). Autor tohoto textu byl po léta spolupracovníkem oslavence a chtěl by připomenout jednu z velkých předností Františka Čapky – jeho manažerské a organizačnické schopnosti. Cílevědomost, houževnatost, schopnost získávat si důvěru lidí svou otevřeností a obětavostí mu výrazně napomáhaly k úspěšné realizaci vytčených cílů.

Milý Františku, vše nasvědčuje tomu, že se nacházíš v dobré osobní i pracovní pohodě, s řadou přátel a kolegů kolem sebe. Přejeme Ti do dalších let pevné zdraví, jasnou mysl a hodně úspěchů při výchově studentů a ve vědecké práci na poli moderní historie.

Summary

The Young František Čapka at the Age of Seventy

The focal point of the teaching work of František Čapka lies primarily in the modern and contemporary history of Czechoslovakia and the Czech Republic. In addition to this, he also devotes systematic attention to regional history (first and foremost Moravian history) and the history of local clubs, associations and social organisations.

Three of Čapka's larger works stand out alongside his dozens of academic articles, reviews and criticism – *Nové osídlení pohraničí českých zemí po druhé světové válce* (co-authors Lubomír Slezák and Jaroslav Vaculík), which was named the most successful publication in the social sciences by the Grant Agency of the Czech Republic and which also received the Award of the Dean of the Faculty of Education at Masaryk University for the Year 2009, *Odbory v českých zemích v letech 1918–1948*, a publication for which the author received the Award of the Dean of the Faculty of Education for Distinguished Creative Work, and *Cukrovarnictví do roku 1938 a agrární strana (se zřetelem na Moravu a Slezsko)* (co-author Lubomír Slezák), which presented a comprehensive view of the development of beet growing and the sugar industry in Moravia and Silesia.